

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

Grafiti – teekond subkultuurist peavoolu

Piret Voolaid
Eesti Kirjandusmuuseum

Doktorantide sügiskool
“Dialogid subkultuuridega”
17.-18. november 2016 Jänedal

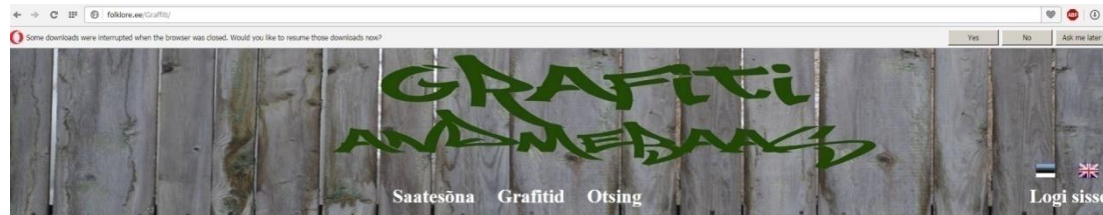
Eesmärgid

- analüüsida viimastel aastatel toimunud muutusi ja muutustega seotud avalikkuse suhtumist grafitisse (sh tänavakunsti), nihet pigem marginaalsest vandalisminähtusest pigem laiaulatuslikuks (peavoolu) kultuurivormiks.

Mõiste **institutsionaliseerimine** – kunstiline sotsiaalne korraldus, asutustamine, mis on ilmingu nähtavusele kaasa aidanud

- mõtestada selle suundumise põhjusi ja uurida, kuidas on institutsionaliseerimine mõjunud grafiti varasematele jõuliselt esil olnud funktsioonidele (nt illegaalse, anonüümse kommunikatsiooniilmingu avatud, vabameelsed, ühiskonnakriitilised sihid)
- osutada näidete varal, kuidas need muutumisprotsessid on nähtust mitmekesistanud, aga ka siseselt killustanud

Kõik sai alguse ...

Koostaja: Piret Voolaid. Tehniline toetaja (plp): Raudo Kunn 2015
Andmebaas on valminud ETA institutsionaalse uurimistoetuse IUT22-5 raames.
© Piret Voolaid. © Raudo Kunn. © Eesti Kirjandusmuuseum
Tartu 2015

2010–2012 toimunud Eesti Teaduste Akadeemia ja Poola Teaduste Akadeemia koostööprojekti „Creativity and tradition in cultural communication“ (“Loovus ja traditsioon kultuurikommunikatsioonis”) - ütlused/vanasõnad graffitis

Projekti väljundid:

Szpila, Grzegorz 2012. Regulating the reality? Proverbs in Polish graffiti.

Voolaid, Piret 2012. In graffiti veritas: A Paremic Glance at Graffiti in Tartu. - Laineste, L.; Brzozowska, D.; Chlopicky, W. (toim.). Estonia and Poland: Creativity and tradition in cultural communication: Vol. 1 Jokes and humour. Tartu: ELM Scholarly Press.

Eesti materjali põhjal valmis “Graffiti andmebaas” (Tartu 2013), u. 600 graffitit

<http://www.folklore.ee/Graffiti>

Eestikeelne terminoloogia

Grafiti mõiste

ÕS grafiito <7>, grafiti <9> hoone, tunneli vm seinale (hrl loata) tehtud kiri v pilt

Kriipamine (*graffiti*) on seintele kritseldamine ja sellega funktsionaalselt võrdsustatav tegevus. Kriipamiseks loetakse kõik tänavatel, bussi-, rongi- ja lennujaamades, ühiskondlikes käimlates, koolides, autodes, bussides, rongides, trammides, laevades jmt kohtades seintele, lagedale, põrandatele, ustele, akendele, ahjudele, laudadele, toolidele, teedele, postidele jne kraabitud, lõigatud, värvitud, tembeldatud sõnumid. Tänapäeval määratletakse grafitiks vahel kõik avalikes paigus joonistatu, kritseldatu, kirjutatu (Leete 1995).

Post-grafiti ehk tänavakunst (2000. teisel poolel esile tõusnud ilming) – vastandumine massimeediale, reklaamile, klassikalisele kunstile (Agu 2014).

Paröömiline grafiti

on grafiti, mille autor on oma sõnumi edasiandmisel rakendanud **ütlusi vanasõnalistest mõtteüldistustest** (sh **klassikalised vanasõnad**, nende **modifikatsioonid** ehk nn **antivanasõnad**) ja **aforistlikest autoritsitaatidest** kuni humoristlike ja mahlaka kujundlikkusega **lendlausete, loosungite, käibefraasideni** välja.

Uurimuste keskmes grafititekstides leiduvate ütluste olemus vormilises ja sisulises plaanis.

Küsimused, kuidas ütlusi rakendatakse ja milliseid sisulisi sotsiaalkultuurilisi eesmärke täidab paröömika kasutamine grafitis kui kommunikatiivses, autorite dialoogile avatud kultuurinähtuses.

Vanasõna (ütluse) vorm kommunikatsiooniprotsessis metalingvistiline kood autori ehk adressandi ja vastuvõtja ehk adressaadi vahel .

1. Society:

*Welcome to politseiriik! 'Welcome to the police state!';
Capitalism you are driving me crazy.*

2. Politics and criticism of the ruling authorities:

Parteilane peab suu 'The party politician keeps quiet'.

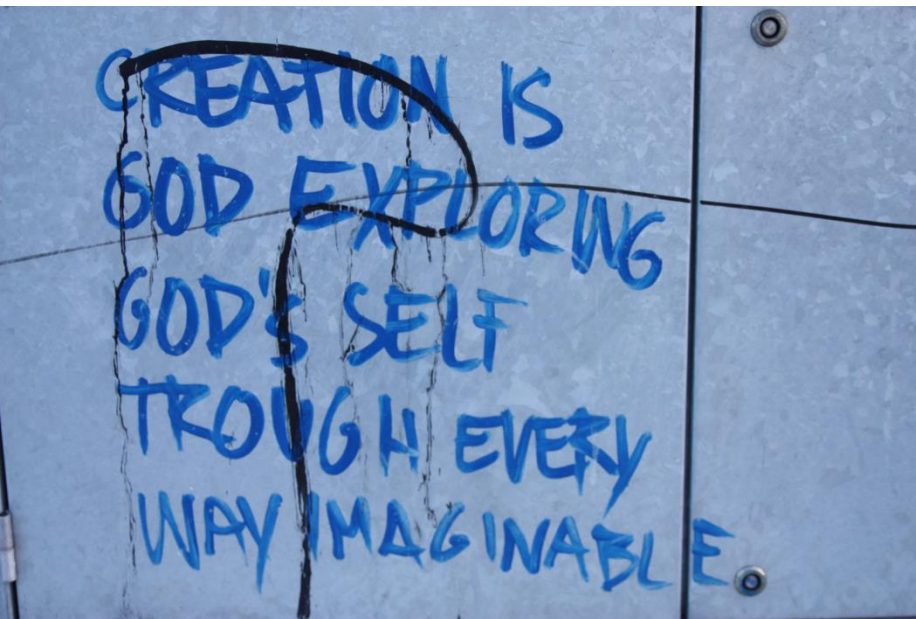
3. Ideology, philosophical contemplations and religion:

Jesus saves (and takes half damage);

Creation is God exploring God's self through every way imaginable;

Let me love something else than money!

Don't hate the player, hate the game!

Party politician keeps quiet

4. Lifestyle:

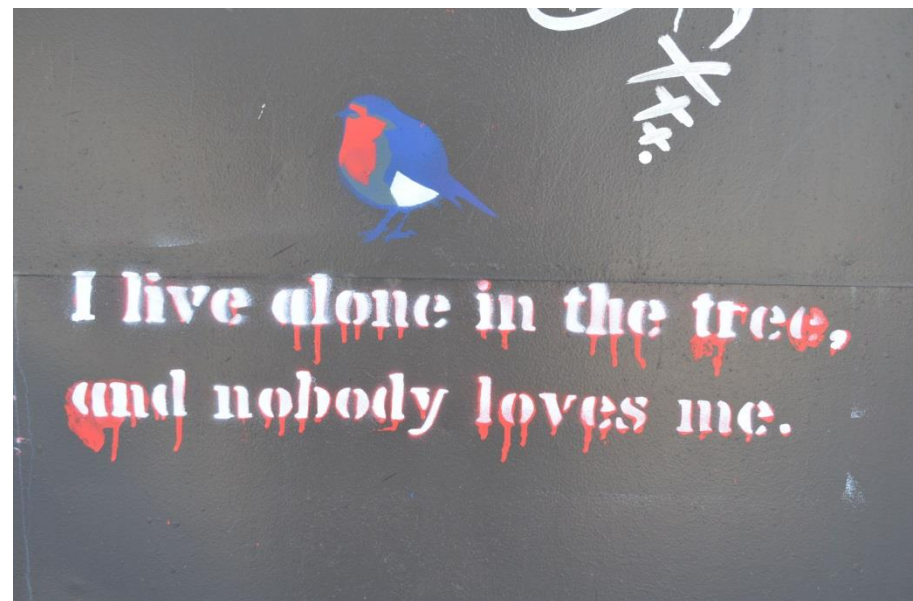
*Eat fast, die young;
Love music, hate racism;
Rap is something you do,
hip-hop is something you live.*

5. School:

Pange see kool põlema! 'Set the school on fire!'

6. Sex:

Tänu netile olen tüdinenud seksist 'Thanks to the Internet, I'm bored with sex'.

7. Alcohol:

Beer is the basis of life.

Живи трезво 'Live sober'.

8. Drugs:

A joint a day keeps the doctor away.

9. Info-technology:

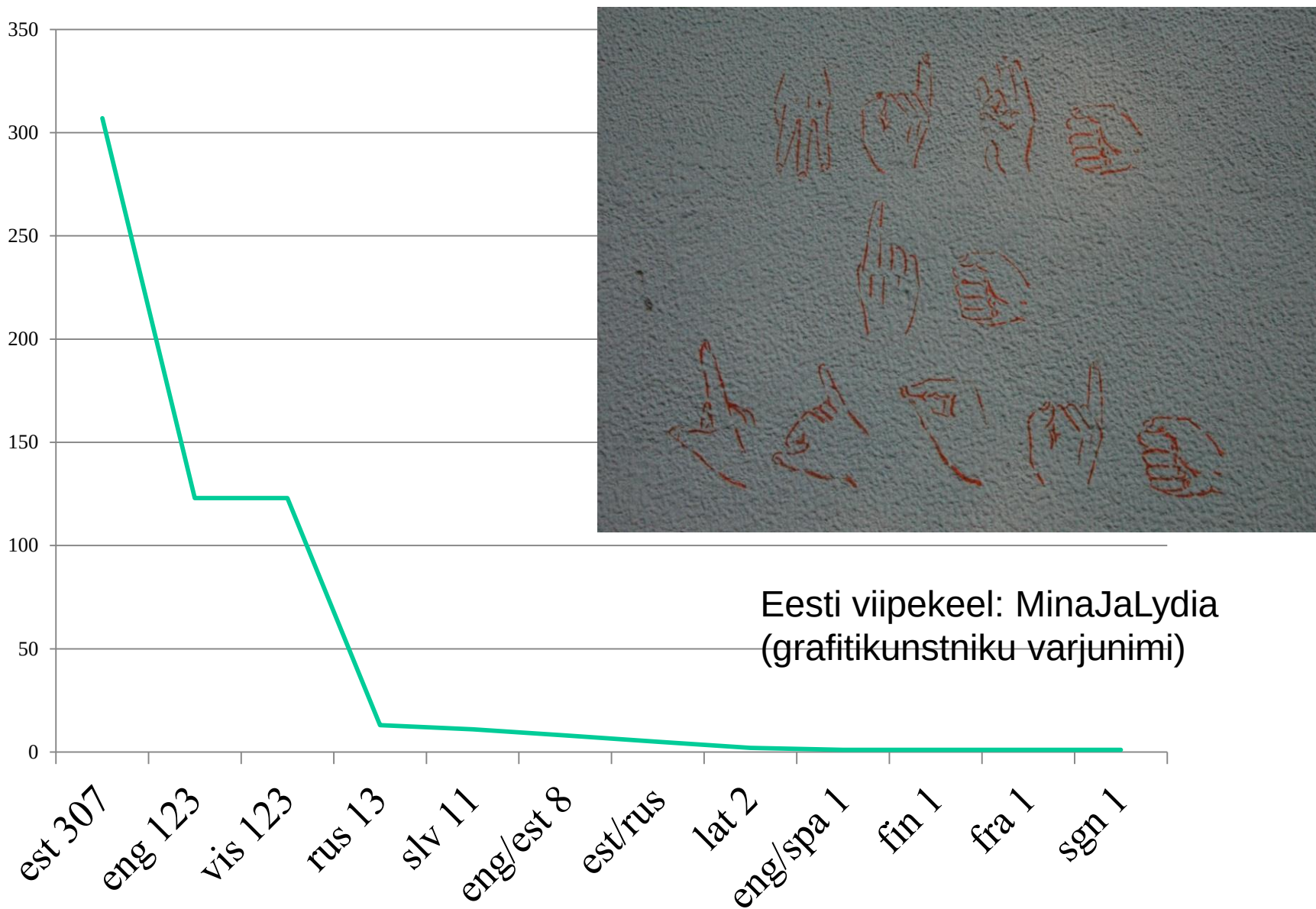
Google has you.

10. Private matters:

Igatsen valgust! 'I miss light';

Armastan kollaseid sokke 'I love yellow socks'.

Grafiti kui tänavakunsti alaliigi kolm olemust

- on olemas isikukeskne teos, mis tähistab teatud isiku viibimist või mõju antud piirkonnale;
- on olemas sõnumikeskne teos, millega kommunikeeritakse teatud hinnangut, otsust või sõnumit;
- on olemas ruumikujunduslik teos, mille eesmärk on teha linnaruum lõbusamaks ja värvikirevamaks.

(Palkov, Sepisvart, Siplane 2009)

Lisandus: Kolm olemust eksisteerivad koos, samas võib üks teiste üle valitseda.

Grafiti, tänavakunsti olemus

kommunikatiivsus (autorite suhtlus, täegimine, sama käekirja kandvate grafititekstide kordumine, mis võib kinnitada üksiku või kollektiivse grafitilooja (teadlikku või alateadlikku) vajadust oma territooriumi märgistada

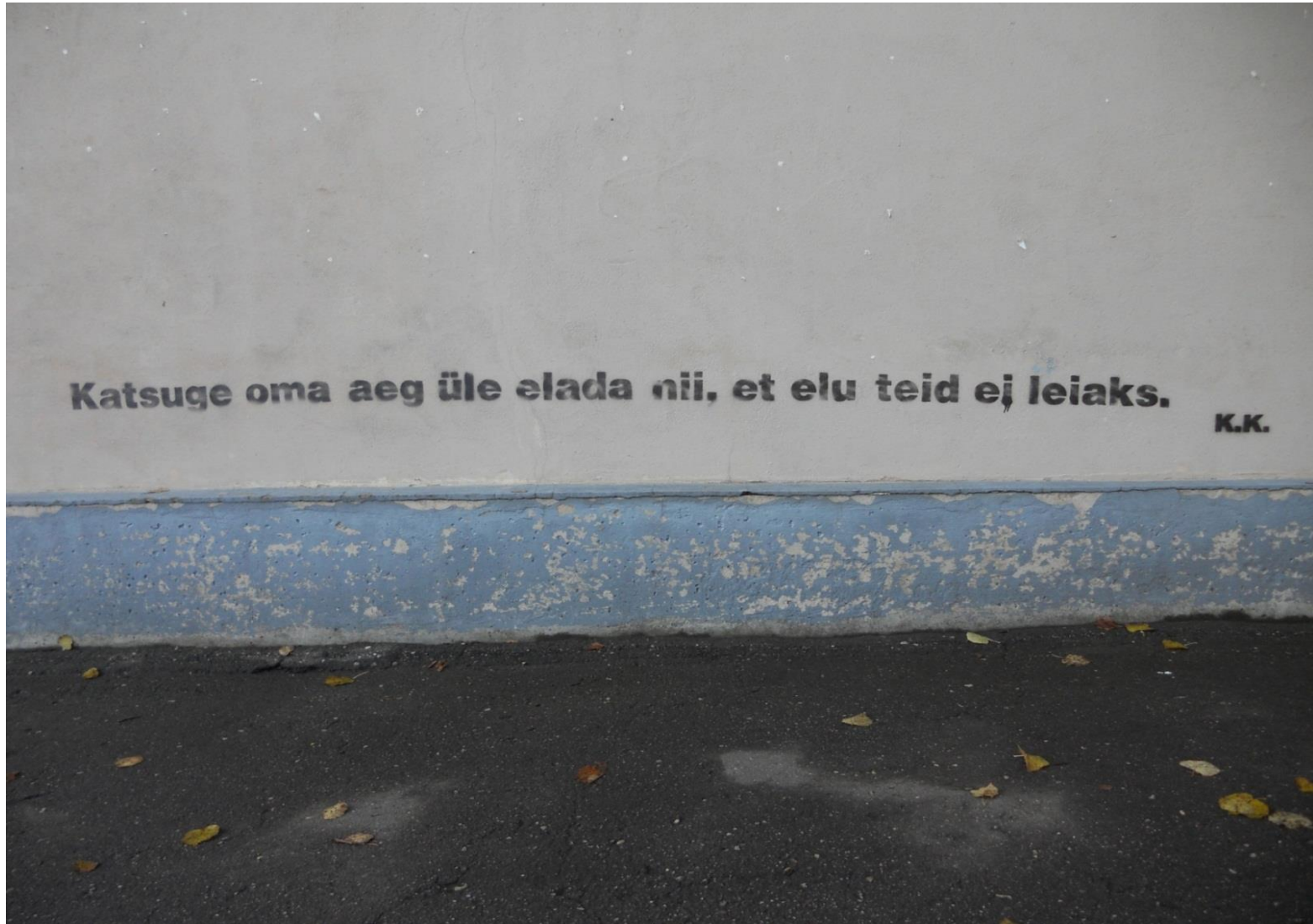
Grafiti ja tänavakunsti olemus

Sotsiaalkultuurilise tähenduse ja tõlgenduse andmisel on oluline kogu **sotsiaal-kommunikatiivne kontekst** (s.o kes loob kellele, kus, millal, mis põhjusel, milline on vastuvõtja kultuuriline potentsiaal grafitipala tõlgendamisel, grafiti suhteid kultuuri teiste valdkondade ja teiste kunstiliikidega). Grafiti eripärast lähtuvalt (harilikult on see illegaalne anonüümne loome) võib olla lünklik.

Von Bomb 2011

Avatus (jäädvustamisel oluline sama koha pikem jälgimine – fikseerimine eri aegadel)

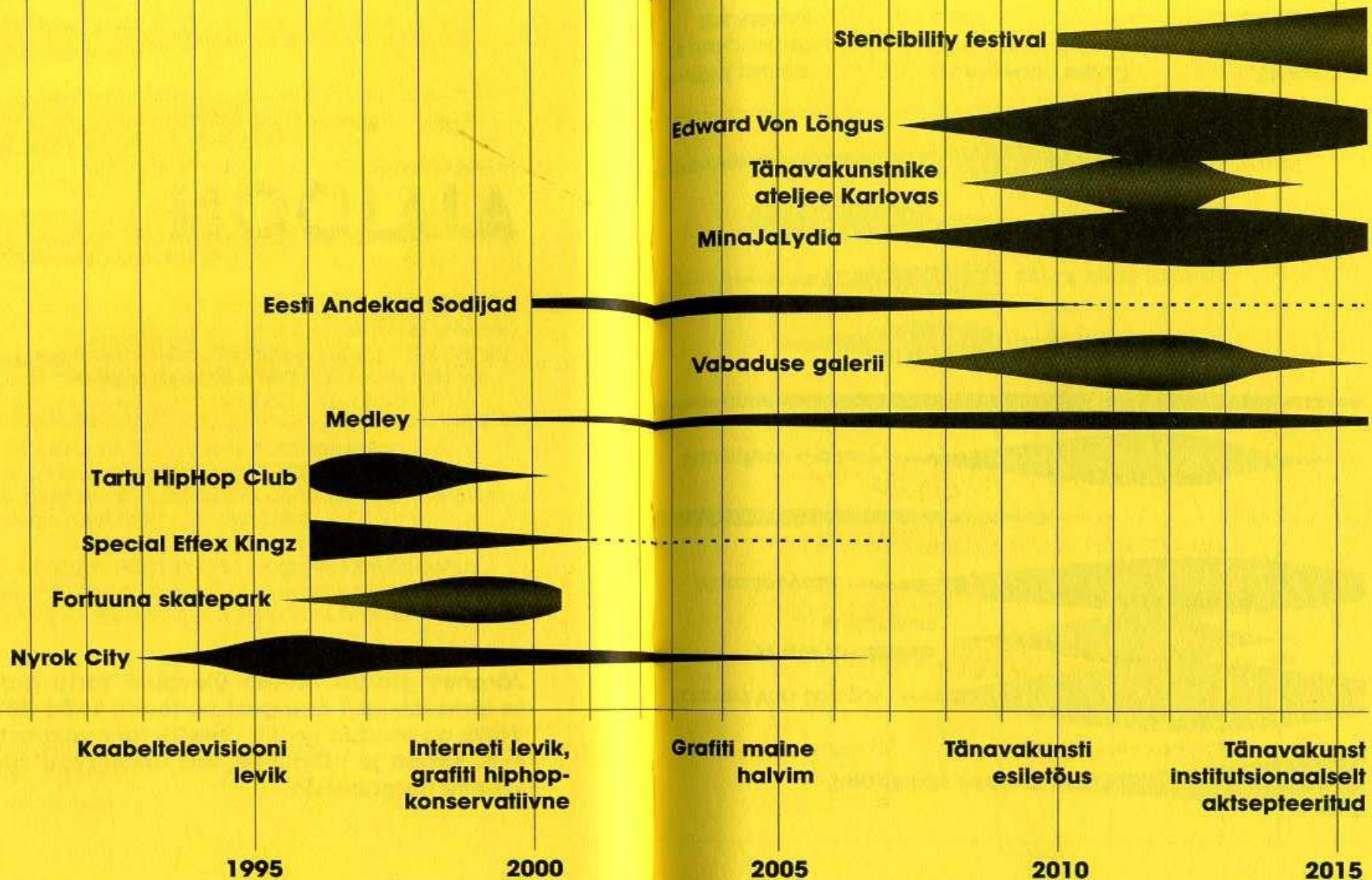
Mari-Liis Oksaare tudengitöö. Tartu, Vanemuise 19, oktoober 2011

Tartu , Vanemuise 19, 13. detsember 2012

Tartu , Vanemuise 19, september 2014

Tartu grafiti arengud ajajoonel. Näituse „Tüüpilised individid. Tartu grafiti ja tänavakunst 1994–2014“ (Tartu Kunstimuuseum) kataloog (Agu 2014).

2

302

Noor ja energiline hülanõukogu-
esimees salvestas meile ainsalt valduse.
Sõitsime Noarooksi mööda bussiga,
mis tagautotsast nägi välja selline:

2. august 1989
Pürksis kohaliku majan-
di keskuse hoone ees.

Varasem väärtuslik
materjal

Maarja-Leena Niitra foto
EKRK I 87, 302 ja 511

Ülo Kiple ja „Haiguste ravi“. Andres Valdre foto, Tallinn, 1992

2015 – tänavakunst institutsionaliseeritud aktsepteeritud (Agu 2014)

TARTU, ESTONIA

- Hea koostöö linnavalitsusega, Tartu näide
- Tänavakunstifestivalid, nt Stencibility alates 2010

<http://www.stencibility.eu/>

- Grafiti ja tänavakunst kui eksponeeritud turismiobjekt
- Meedia mõju, pidevad kajastused (nt Postimees, Raimu Hansoni kultuuriportaažid)
- Grafitil ja tänavakunstil koht kunstimuuseumide arhiivikogudes, grafiti- ja tänavakunstinäitused (2013, „Tüüpilised iniviidid“, arhiiviprojekt „Tartu 88“ Tartu Kunstimuuseumis)
- Grafiti- ja tänavakunsti blogid (nt “Suur jalutuskäik” ja fotokogud internetis (lisavad efemeersele ja kaduvale nähtusele pikemaajalise ja säilitava mõõtme)
- Grafiti ja tänavakunsti ulatumine muudesse institutsionaliseeritud ja/või institutsionaliseerimata eluvaldkondadesse laiendab nähtuse piire

STREET ART FESTIVAL

Institutsionaliseerimisega kaasnenud vaba eneseväljenduse vormide pigem soosisimine kui kriminaliseerimine, kuid samal ajal nähtuse reguleerimine (tänavakunstialade kokkulepitud koondumine konkreetsetele kokkulepitud seintele, konkreetsetesse linnaosadesse (sh korrastlâinud hooned, sillaalused jne, käestlastud ruumi taaselustamine)

Miami, Wynwood, okt 2016

Lihtsustatud käsitlused, nähtuse **kahetisus**:

1. kunst versus (ja/või) vandalism (seaduslikult karistatav ja selle vastu võideldakse riiklikul tasandil)

kunst versus (ja/või) vandalism

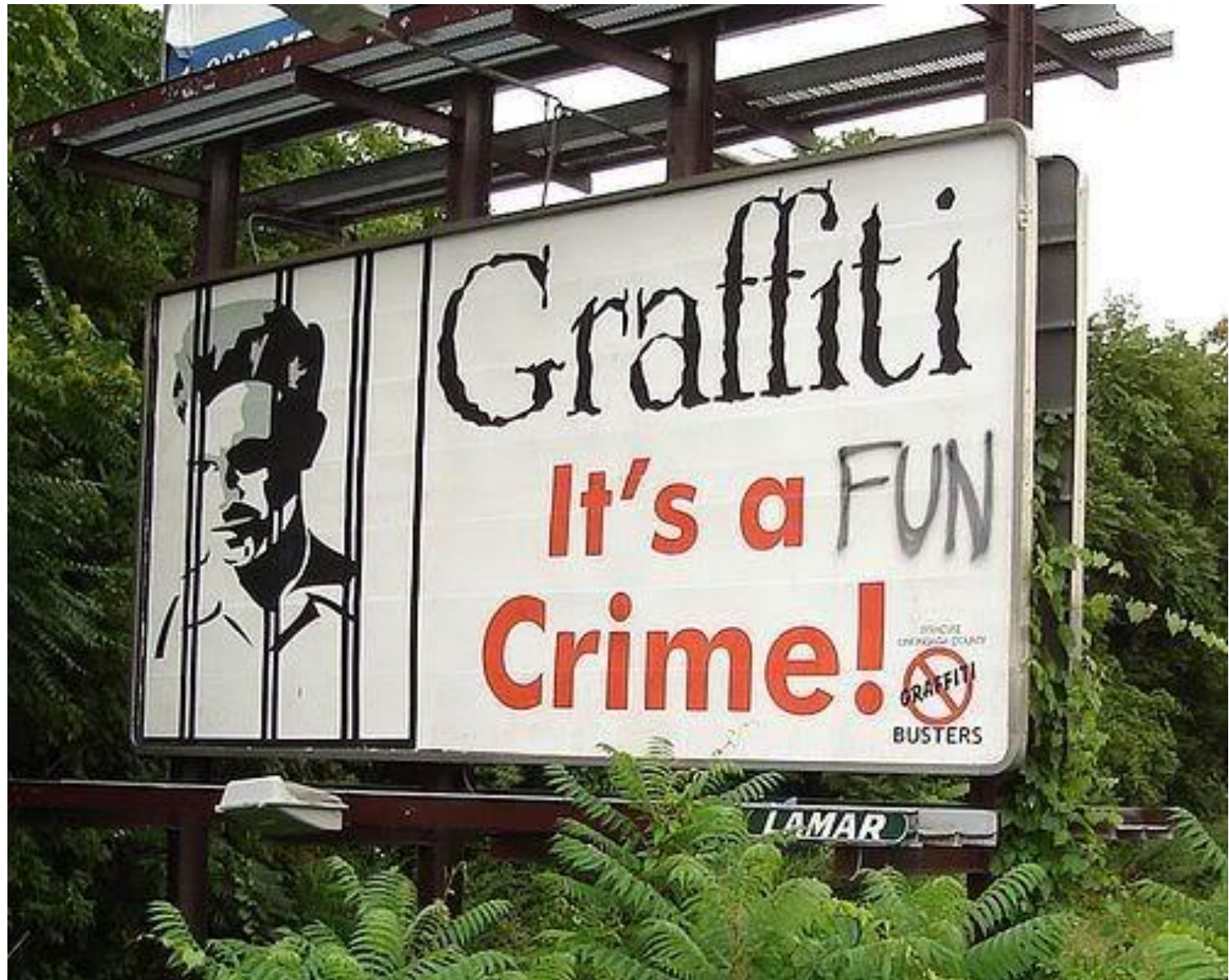

Tartu, Vallikraavi tn, Hotell Park juures, aprill 2012

kunst versus (ja/või) vandalism

kunst versus (ja/või) vandalism

Delfi Rahva Hääl 15. juuni 2014: Vandaalid värvisid Elroni rongi üleni kirjuks [\(534\)](#)

(<http://rahvahaal.delfi.ee/news/pildid/foto-vandaalid-varvisid-elroni-rongi-uleni-kirjuks?id=68882993>)

Postimees14. detsember 2014, Raimu Hanson: Jõhkrutseja rikkus kuulsa tänavakunstniku maalingu (Berliinis elav prantslasest tänavakunstniku MTO) (<http://tartu.postimees.ee/v2/3025769/johkrutseja-rikkus-kuulsa-taenavakunstniku-maalingu>)

Stencibility

Piret

Avaleht 1

Stencibility

@Stencibility

Avaleht

Teave

Fotod

Meeldimised

Märkmed

Üritused

Postitused

Loo leht

Meeldib

Sõnum

Jaga

Veel

Vaata lisaks

Stencibility lisas 3 uut fotot.

11. detsember 2014. a.

Tänasest alates näeb meie festivali ja linna esindav sein välja selline. False images up yours.

Maja omanik tegi ka politseisse avalduse. Kellel on kahtluseid või lisainfot selle kohta, kes võiks selle taga olla, palun kirjutage meile siia või stencibility@gmail. Ehk aitab ka postituse jagamine süüdlase tabamisel.

Search for posts on this Page

2567 inimesele meeldib see

Mika Keränen ja 10 teist sõpra

Kutsu sõpru seda lehte meeldivaks märkima

LISAINFO

Eesti tänavakunstifestival

Estonian Street Art Festival

<http://www.stencibility.eu/>

KÜLASTAJATE POSTITUSED

Widewalls

15. oktoober kell 15:26

Stencibility on Widewalls

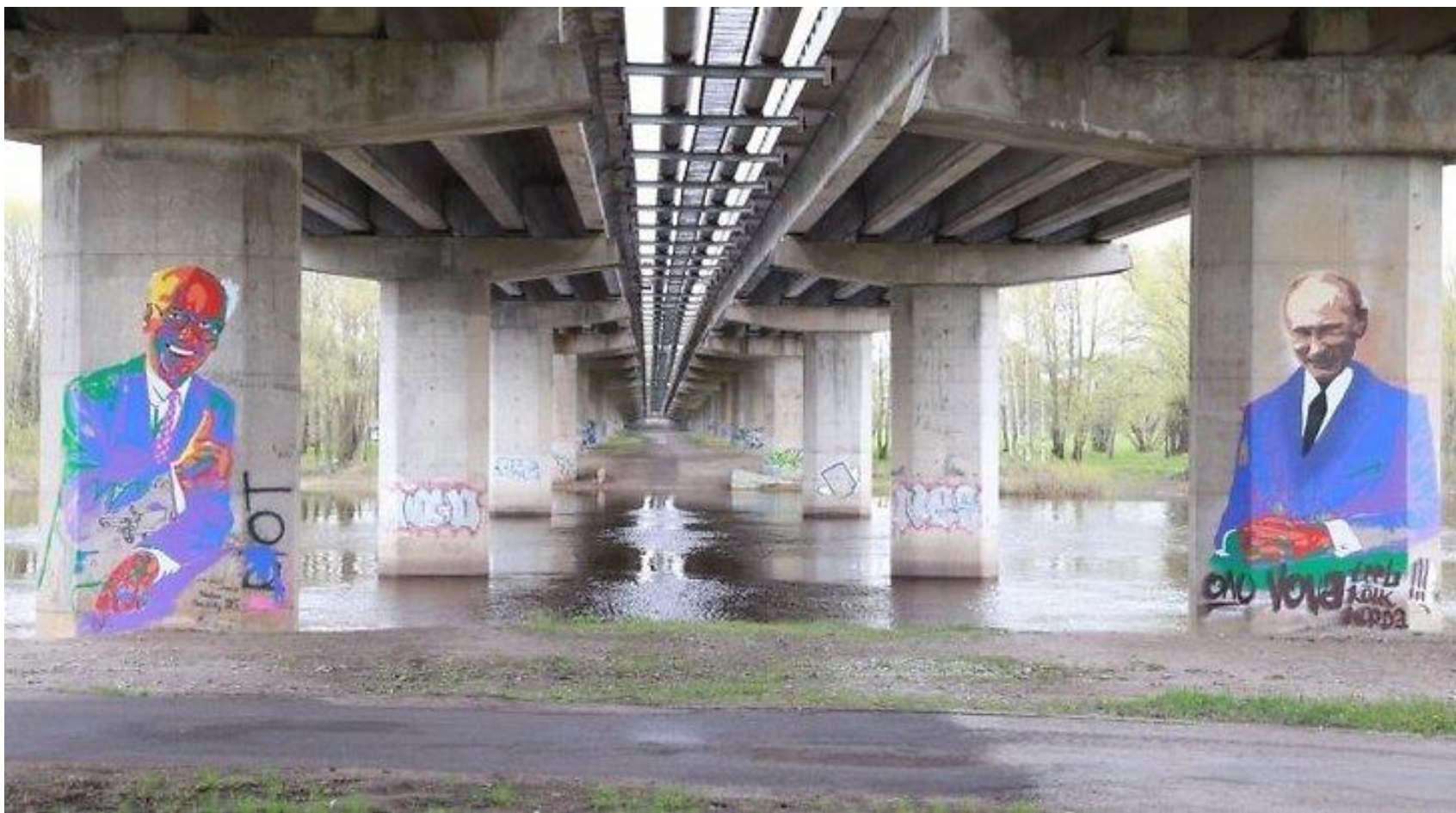
<http://www.widewalls.ch/stencibility-street-art-festival-estonia-2016/>

Meeldib · Kommentaar

Widewalls

31. august kell 21:01

Kaupluse Orient omanik pöördus politseisse, tänavakunstnike endi Stencibility kogukonna Facebooki [lehel](#) astuti samme „jõhkrutseja“ ülesleidmiseks, postituse all tekkis pikem arutelu.

Tahvelmaalide ja seinamaalingutega tegelev kunstnik Edgar Tedresaar illustreeris tänavakunstifestivali Stencibility raames Tartu Sõpruse silla värviliste president Lennart Meri ja Toomas Hendrik Ivesega. Tundmatu kunstnik asendas Ilvese pea ja kikiipsu Putini pea ja lipsuga. Politsei sekkus. Mai 2015

Nähtuse kahetisus:

2. illegaalne anonüümne (ja/või) autor üldjoontes teada (tänavakunsti eheduse kriteerium on autori isiku salastatus, mistap kasutatakse varjunimesid)

Eesti Русский Deutsch English

Lihtotsing Kompleksotsing Märjastatud Varasemad otsingud Abi Liitunud asutused

Tammsaare

Looja: Edward von Lõngus

Lühikirjeldus: füüsiline kirjeldus: Graffiti šabloonid, originaalid ja duplikaadid ning graffiti valmiskujutis lõuendil. Šabloonide järgi tehtud kahe erineva töö, Tammsaare ja Koidula kujutised on paigutatud ühele lõuendile. Lõuend on märjastatud numbritega TKM TR 18706 M 4071 ja TKM 18707 M 4072|pealkiri: Edward von Lõngus.

Tammsaare. 2010. Originaalšabloon, šablooni duplikaat, kujutis lõuendil. (220x150)

Number: TKM TR 18707 M 4072

Tüüp/tehnika: maal, pilt

Kollektsioonid: Tartu Kunstimuuseum: Maal

Tartu Kunstimuuseum, MuS

<http://www.e-kultuur.ee/feedback?recordId=oai:muis.ee:2282721>

Edward von Lõngus – Eesti Banksy
Lõnguse teoste "Koidula" ja "Tammsaare"
šabloonid ostis Tartu Kunstimuuseum

Tänavakunst kui elatusvahend Tartu tänavakunstnik Von Bomb, <http://vonbomb.blogspot.com.ee/>, stencil-kunsti müük muudes vormides (T-särgid, portreed jne)

https://www.facebook.com/VonBomb/photos/ms.c.eJw9zdkNxElA9COVuYYbPpvbBWS4ffJh7mqpJlFT8p~;9gJigFwwld3yXOiaxMkl

Facebook

Ohu mimesi, kohtli ja muud

Piret

Avalik

Von Bomb
Meeldivaks märgitud · 26. oktoober ·

In Sangaste.

Meeldib · Kommentaar · Jaga

3

Kirjuta kommentaar...

Soovitatud lehed Vaata kõiki

- Järvamaa Eesti südamaa**
Kasutajale Mikk ja veel 4 sõbrale meeldib see.
Meeldib
- armastan**
Kasutajale Tiia ja veel 2 sõbrale meeldib see.
Meeldib
- Sweet home**
Kasutajale Liilia ja veel 12 sõbrale meeldib see.
Meeldib

Professionaalne tänavakunstnik Von Bomb

Grafiti kui aktsepteeritud nähtus, laienemine muudesse eluvaldkondadesse

Reklaamitööstus ja tooteturundus – vabakäegrafiti stiili imiteerimine peavoolu reklaamikunstis, sarnane rahvaluule kasutamisega reklaamis

Grafiti kui aktsepteeritud nähtus, ulatumine muudesse eluvaldkondadesse

www.risttee.ee/#/kes-me-oleme/saadikud

Search

RISTTEE

KES ME OLEME

MEEDIA

INFO

LÖÖ KAASA

PALVEKETT

ÖÖ KIRIKUS

ENGLISH

KES JA MIS ON RISTTEE

PEREKOND

TEENIJAD

SAADIKUD

ÜLISTAJAD

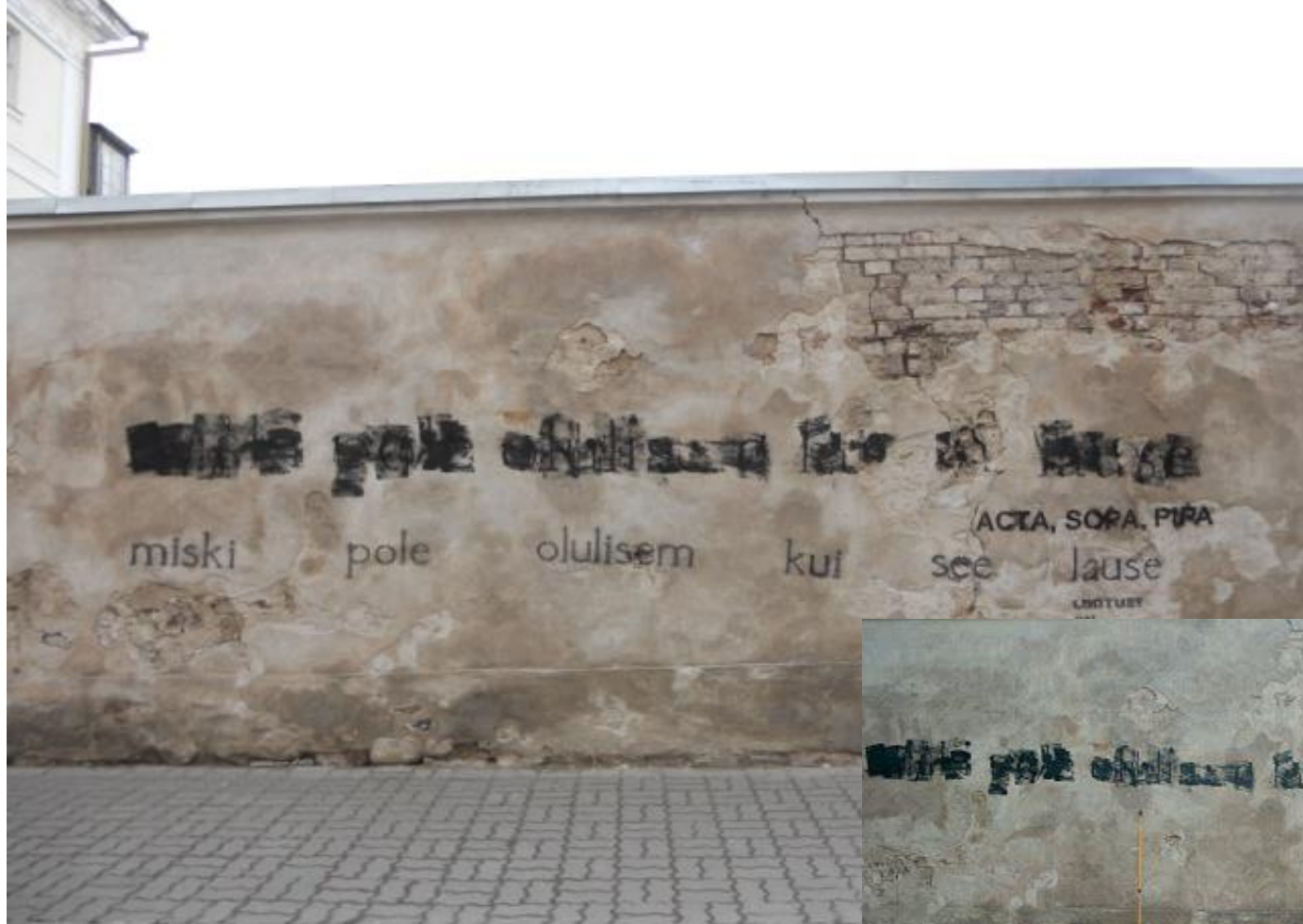

SAADIKUD

Me oleme Jumala saadikud, kelle elud ja sõnad näitavad tulevast reaalsust.

Jumal saatis oma poja Jeesuse maailma inimesena. Ta elas konkreetsetes kultuuriruumis, sõi ja suhtles, töötas ja puhkas selliselt, et inimesed tema ümber nägid ja kogesid milline Jumal tõeliselt on. Nõnda ka meie, olles ise kogenud lepitust, oleme nüüd lepituse saadikutena saadetud oma kultuuri ja inimeste keskele taastama kogu loodu suhet Jumalaga. Saadikutena õpime me tundma oma kultuuri ja inimesi selliselt, et Hea Sõnum oleks meie sõnade ja tegude kaudu mõistetav ja arusaadav.

Grafiti kui kõnetav rahvalähedane meedium uutes kontesktides

2007. aastal tekkis Tartus Kompanii tänaval Tartu linnaraamatukogu vastas asuvale müürile kirjaniku ja keeleteadlase Erkki Luuki (2003. aastal ilmunud luulekogust „Ornitoloogi pealehakkamine“ pärinev) tekst.
2012 tsenseeris Edward von Lõngus

Grafiti/tännavakunst turismiobjekt

Miami, Wynwood 2016

Tänavakunstniku globaalne mõõde

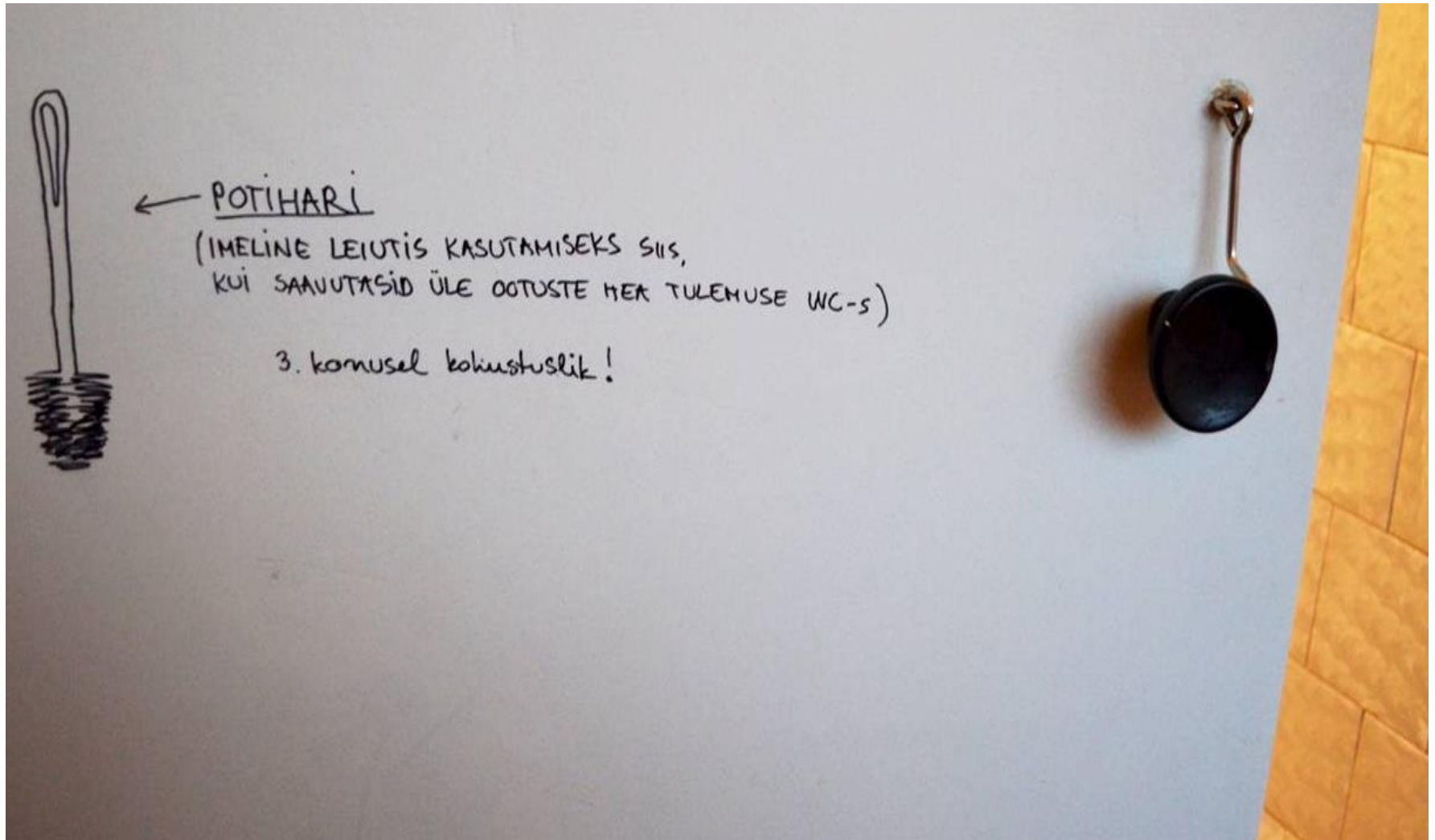

Kashink
Miami, Wynwood

Kashink
Tartu 2013 (suurjalutuskaik.blogspot.com)

Käimlagrafiti e. latrinaalia mitmekülgsus

Põltsamaa Gümnaasiumi ühiselamu, august 2014

Latrinaalia aktsepteeritud vormid

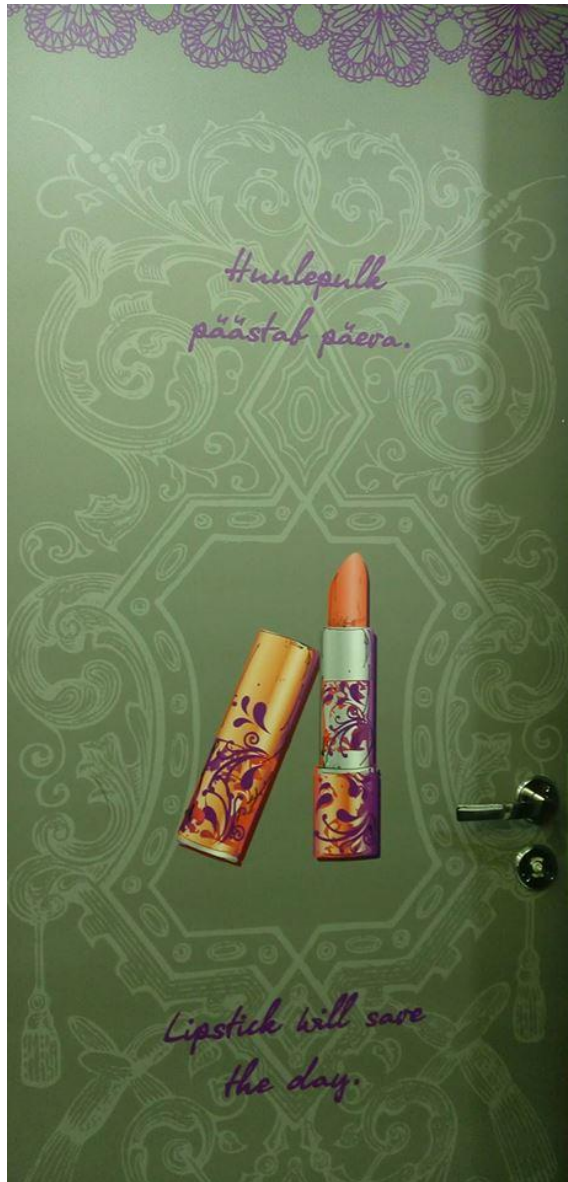
Urvaste surnuaia DC, 2011

Latrinaalia legaalsed vormid

Tartu, Ujula tn spordihoone naiste WC, märts 2014, Eda Kalmre foto

Latrinaalia ametlikud vormid

Tallinna lennujaam, naiste WC 2016

Kokkuvõtteks

Universaalne globaalne suundumus (etno-, folk-suuna laienemine peavooluks).

Grafiti laias tähenduses on eneseväljenduse vorm, mille kaudu saab mingi tunnuse järgi määratletud kogukond (subkultuurile) oma väärtusi/sõnumit edastada, kuid grafiti ainsa vahendina jääb liiga kitsaks, et kogukondi (subkultuure) kirjeldada.

Tänavakunstnike viljakas koostöö institutsioonidega (festivalid, muuseumid, meedia, linnavalitsus ...) on taganud nähtuse heakskiidu ja avalikkuse poolehoidu, kuid ka teravust mahendanud.

Grafiti piirid on laienenud, “horisontaalsel pinnal paljukihiline”, ulatudes muudesse eluvaldkondasse, jätkuvalt **dünaamiline ja varieeruv, dialoogidele ärgitav.**

Ühiskonnakriitika on endiselt olemas ka professionaalses tänavakunstis, samas sageli rafineeritud, võib langeda ise rünnaku ohvriks.

Tänan tähelepanu eest!